

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN JA SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN VUODEN 2014 TULOSSOPIMUS

Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen ympäristökeskus ovat tehneet tämän 28.10.2013 Helsingissä pidettyyn tulosneuvotteluun perustuvan sopimuksen Suomen ympäristökeskuksen tulostavoitteista vuodelle 2014.

1. Yleistä

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on ympäristöministeriön alainen tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka tukee kestävän kehityksen tavoitteiden ja keinojen arviointia ja valintaa sekä ympäristöpolitiikan toimeenpanoa. SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviä tehtäviä. Tämä tulossopimus koskee näitä vesivarattehtäviä, joissa SYKE erityisesti

- 1) tutkii ja arvioi vesivaroissa tapahtuvia muutoksia ja niiden syitä sekä kehittää keinoja haitallisten ympäristömuutosten ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa;
- 2) tuottaa asiantuntijapalveluja maa- ja metsätalousministeriölle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä aluehallintovirastoille;
- 3) seuraa ja arvioi vesivaroja sekä huolehtii niihin liittyvistä raportointivelvoitteista;
- 4) ylläpitää ja kehittää toimialan tietojärjestelmiä, tietovarantoja ja tietopalveluja;
- 5) osallistuu tehtäviinsä liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön;
- 6) edistää ympäristötietoisuutta ja tuottaa toimialansa koulutuspalveluja.

Useat SYKEN muut tehtävät, kuten vesiensuojelu-, paikkatieto- ja tietojärjestelmätehtävät, tukevat vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviä tehtäviä. SYKE pyrkii siihen, että eri ministeriöiden toimialoihin kuuluvat vesialan tehtävät voidaan kokonaisuutena toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

2. Strategiset tavoitteet 2014 – 2016

2.1. Perustehtäviin vaikuttavat toimintaympäristön muutokset

Lähivuosina yhdennetään entisestään vesiensuojeluun ja vesivarojen hallintaan liittyviä tehtäviä. Ilmastonmuutokseen varautumiseen (mm. tulvariskien hallinta ja vesivarojen kestävä käyttö) ohjataan lisää resursseja.

Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2012 valmistunut uusi strategia korostaa peltojen, metsien ja vesien sekä kala- ja riistakantojen kestävän käytön turvaamista sekä edellytysten luomista näiden uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön perustuvalla biotaloudella. Vesi on keskeinen näiden luonnonvarojen käytössä. Lisäksi SYKE tuottaa tärkeää tietoa riskienhallintaan, joka nousee strategiassa tärkeäksi keinoksi hyvinvoinnin lisäämisessä. SYKEN tutkimustoiminta ja asiantuntijapalvelut vesivarakysymyksissä sekä yhteistoiminta LYNET:ssä tukevat näiden strategisten päämäärien saavuttamista.

Vesisektorin merkitys kehitysyhteistyössä kasvaa. Vesiturvallisuus on suomalaisen vesialan ja kehitysyhteistyön kansainvälinen pääteema. Hallituksen uusi kehityspoliittinen ohjelma korostaa ihmisoikeuksien ja köyhyyden poistamista kehitysyhteistyössä. Vesiturvallisuuden edistäminen liittyy kiinteästi kummankin tavoitteen saavuttamisen. SYKE tekee vesialan kehitysyhteistyötä,

tukee Suomen vesifoorumin toimintaa sekä osallistuu aktiivisesti kansainvälisten järjestöjen työhön vesialalla.

Rajavesistöyhteistyö naapurimaiden kanssa vesiasioissa on Suomelle tärkeää ja on jo pitkään ollut hyvin kehittyneellä tasolla. Suomen toiminta rajavesistöasioissa ja niihin liittyvissä kansainvälisissä sopimuksissa on ollut näkyvää ja merkittävää ja sitä on käytetty esimerkkinä maailmalla. Toimintaa rajavesistöjen hyväksi jatketaan sekä omien naapureiden kanssa että kansainvälisten sopimusten toimeenpanossa. SYKE panostaa edelleen tähän työhön.

Tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistusta koskevan periaatepäätöksen mukaan n. 10% SYKEN toimintamenoista siirretään Valtioneuvoston kanslian ja Suomen Akatemian käytettäväksi strategiseen tutkimukseen.

Kasvava osuus maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen tutkimuslaitosten tutkimuksesta ja muista toiminnoista koordinoidaan LYNET:n kautta. Tutkimuslaitosten yhteistyön alueita ovat yhteiset tutkimusohjelmat, kansainvälisen toiminnan verkosto, asiantuntijapalvelut, ympäristötieto ja seurannat, laboratoriotoiminnot sekä eräät tukipalvelut ja osaamisen kehittäminen. SYKE osallistuu yhteenliittymän toimintaan kasvavalla panoksella tulohajauksen ja johtoryhmän päätösten mukaisesti. LYNET:n laajentumisen myötä verkostomainen työskentely korostuu. Vesivaroihin ja vesiensuojeluun liittyvissä asioissa SYKEN rooli tässä yhteistyössä on erityisesti kokonaisvaltainen vesivarojen hallinta.

Haasteena on saavuttaa tasapaino vähenevän henkilöstön ja lisääntyvien, uusien ja uudenlaista osaamista edellyttävien tehtävien välillä. Myös aluehallinnon asiantuntijavoimavarojen väheneminen lisää SYKEen kohdistuvia tarpeita. Keinoja ovat vähemmän tärkeitä tehtävistä luopuminen ja muutokset tehtävien hoidon tavoissa. Valtion roolin muuttuminen lisää muutoinkin tarvetta kehittää kumppanuuksia ja verkostoja. Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä (LYNET) tukee vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman tavoitteiden saavuttamista. Tuottavuuden parantamiseksi tiedonhallinnassa kehitetään yhteiskäyttöisiä tietojärjestelmiä valtionhallinnossa omaksuttujen linjausten mukaisesti. Ajantasaisen vesitiedon tarpeen kasvuun pyritään vastaamaan uusilla työvälineillä ja toimintatavoilla.

2.2. Tutkimuksen suuntaviivat

Vesitaloustutkimuksen painopisteet kaudella 2013–2015 ovat vesistöalueiden ja vesivarojen hoidon, suojelun ja käytön sekä riskienhallinnan systeemissä tutkimuksessa, jolla etsitään yhteiskunnallisesti kestäviä ratkaisuja vesiensuojeluongelmiin sekä edistetään vesivarojen kestäväää käyttöä. Vesistöalueiden monitavoitteista hallintaa varten kehitetään keskenään vuorovaikutuksessa olevia mallijärjestelmiä, vuorovaikutteista suunnittelua sekä vesienhoitoa ja tulvariskien hallintaa palvelevien toimenpiteiden kustannustehokkuuden ja hyötyjen arviointia.

Ministeriöiden tutkimus- ja muun erillisrahoituksen lisäksi ulkopuolisen rahoituksen määrää pyritään kasvattamaan vesitaloustutkimuksessa. Pyritään myös aktiivisesti vaikuttamaan rahoittajien ohjelmien sisältöihin. Rahoitusinstrumentteina tulevat kysymykseen mm. TEKES:n rahoitus, Suomen Akatemian Akva-ohjelma sekä EU-osarahoitteiset instrumentit (Horizon 2020, Interreg, LIFE + ja EAKR). Osallistutaan myös European Research Areaan rakentamiseen liittyvän Joint Programming Initiative (JPI) -ohjelman 'Water challenges for a Changing World' toteuttamiseen sekä mahdollisesti alkavaan European Innovation Platformin 'Water Efficient Europe' toimintaan.

Vesitalouteen liittyvää tutkimustoimintaa ohjataan SYKEssä erityisesti Itämeri, vesistöt ja vesivarat -tutkimusohjelman avulla, mutta liittymäkohtia on myös muihin tutkimusohjelmiin ilmastomuutoksen, ekosysteemipalveluiden sekä alueiden käytön ja rakennetun ympäristön osalta. Vieraslajit muodostavat yhä suuremman uhan vesien monimuotoisuudelle ja vesivarojen käytölle.

Useilla LYNET:n tutkimusohjelmilla on liittymäkohtia kestävään vesivarojen käyttöön (Itämeri-ohjelma, Ilmasto-ohjelma ja Kestävä maankäyttö -ohjelma). SYKEN tutkimustoiminnassa painotetaan yhteistyötä muiden LYNET laitosten kanssa ilmastonmuutoksen vaikutusten arvioinnissa, skenaariomenetelmien kehittämisessä ja haavoittuvuuden ja sopeutumisen arvioinnissa. Yhteistyötä kehitetään ja tiivistetään mm. vesivarojen hallintaan ja vesiensuojeluun liittyvällä mallien ja arviointityökalujen kehittämisellä, ilmastomuutoksen sopeutumiseen liittyvissä T&K-hankkeissa, kunnostukseen liittyvässä toiminnassa sekä seurannan kehittämisessä. Myös vesiin liittyvien tietovarantojen hyödyntämistä ja yhteiskäyttöä edistetään.

2.3. Keskeiset päämäärät vesitalousasioissa

Vesitilanne- ja tulvavaroituspalvelun kehittämisessä korostuvat asiakasnäkökulma sekä tosiaikaisuudesta aiheutuvat operatiiviset vaatimukset. Toiminnassa panostetaan erityisesti riskien hallintaan ja mallien kehittämiseen, jotta palvelut ja niiden laatu turvataan. Hydrologisia aineistoja, malleja, tietojärjestelmiä ja paikkatietoja käytetään myös kehitettäessä valuma-alueiden vesitalouden, ravinnekuormituksen ja tulvariskien hallintaa. Seurantoja ja niihin liittyviä raportointeja kehitetään osana ympäristöinformaation kehittämisohjelmaa. Seurantoja uudistetaan yhdessä LYNET-yhteenliittymän ja muiden hallinnonalojen kanssa. Lisäksi pyritään vaikuttamaan EU:n ja kansainvälisten organisaatioiden seuranta- ja raportointivelvoitteisiin.

Vesihuoltoon liittyvissä tehtävissä painopiste on tiedonhallinnan kehittämisessä, maankäytön ja rakentamisen ohjauksessa, kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn toimivuudessa, riskien hallinnassa ja ekotehokkaissa ratkaisuissa. Pohjavesien kestävä käytön painopisteitä ovat pohja- ja pintavesien väliset yhteydet sekä seurantojen yhteensovittaminen. Tietoa pohjavesialueista pyritään lisäämään maankäytön ja elinkeinojen, maa-ainesten oton, vedenhankinnan ja suojelun tarpeiden yhteen sovittamiseksi ottaen huomioon myös oikeusturvanäkökohdat.

SYKE edistää vesitalousstrategian toimeenpanoa seuraavasti:

Päämäärä 1: Varaudutaan muuttuviin ilmasto- ja vesioloihin

- Tulvakeskus vastaa yhtenäisesti vesitilannepalvelusta ja tulvavaroituksista.
- Edistetään yhteiskunnan varautumista ilmastonmuutokseen ja poikkeuksellisiin vesioloihin sekä kehitetään ilmastonmuutoksen vaikutuslaskentavalmiuksia vesitilanteiden ja ravinnekuormituksen muutosten sekä sopeutumismenetelmien tehokkuuden, kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi.
- Arvioidaan maankäytön- ja ilmastonmuutoksen vaikutusta vesivaroihin ja vesistökuormitukseen sekä tulvariskeihin.
- Kehitetään skenaariotarkasteluja ja lähestymistapoja, joilla voidaan tunnistaa sopeutumistarpeita ja arvioida edistymistä sopeutumisessa.
- Tuetaan päivitetyn kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategian sekä EU:n sopeutumisstrategian toimeenpanoa.

Päämäärä 2: Valuma-alueilla sovitetaan yhteen vesien käytön ja hyvän tilan tavoitteet

- Edistetään vesivarojen käyttöön liittyvien tavoitteiden yhteensovittamisen käytäntöjä Suomessa ja kansainvälisesti.
- Sovitetaan yhteen tulvariskien hallinnan, vesienhoidon ja merenhoidon sekä alueiden käytön suunnittelua.
- Kehitetään vesistöalueittaista hyötyjen, haittojen ja riskien hallintaa muuttuvissa ilmasto-oloissa.
- Kehitetään vesivarojen käytön ja hoidon toimenpiteiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutusten arvioinnin ja vuorovaikutteisen suunnittelun menetelmien soveltamista sekä monitavoitteisen päätöksenteon menetelmien hyödyntämistä.

- Tarkennetaan hydrogeologisella tutkimuksella tietoa pohjavesimuodostumista ja hyödynnetään tietoja pohjavesialueiden kartoituksessa ja luokituksessa sekä erityisesti vedenhankintaan liittyvien riskien arvioinnissa.

Päämäärä 3: Toimintatavat ovat asiakaslähtöisiä ja perustuvat kumppanuuksiin

- Tunnistetaan keskeiset yhteistyökumppanit ja luodaan menettelyjä ja työkaluja räätälöidyille palveluille.
- Palveluja kehitetään asiakaslähtöisesti ja otetaan asiakkaiden tiedontarve ja odotukset huomioon niiden suunnittelussa.
- Tutkimuksessa lisätään yhteistutkimusten osuutta ja tuotetaan käytännössä hyödynnettävissä olevaa tietoa.
- Kehitetään vesitalousasioiden toimintamalleja ja toiminnan laatua yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Järjestetään asiakastyytyväisyyden ja palautteen säännöllinen kerääminen. Järjestetään palautekeskustelu MMM:n, YM:n ja aluehallinnon kanssa.
- Uudistetaan ympäristöseurannan käytäntöjä, seurantatiedon jalostamista ja jakelua mm. uuden tekniikan soveltamisella ja karttapalvelun kehittämisellä.
- Edistetään kumppanuuksia myös yksityisen sektorin kanssa.

Päämäärä 4: Suomessa on kansainvälisesti kilpailukykyinen vesialan osaaminen

- Lisätään kansainvälistä yhteistyötä (EU-valmistelu, hanketoiminta, rajavesistöyhteistyö, yhteistyö ulkoasianministeriön kanssa, UNECE:n toiminnan tukeminen rajavesistöasioissa).
- Osallistutaan UNECE:n työohjelman toteuttamiseen, erityisesti vesi-ruoka-energia -arvioinnin tekemiseen hyödyntäen rajavesistöyhteistyön kokemuksia.
- Tuetaan Suomen vesifoorumin toimintaa ja edistetään vesialan kumppanuuksia.
- Kansainvälisissä (myös kehitysmaihin suuntautuvassa) tutkimuksessa korostuvat ilmastomuutokseen ja vesivarojen hallintaan liittyvät teemat erityisesti rajavesistöissä sekä vesijalanjälkeen ja sen käyttöön ohjauskeinona liittyvä tutkimus.
- Tuetaan Keski-Aasian maiden kehitystä vesivarojen käytössä ja hoidossa.
- Tehdään aktiivista yhteistyötä kansainvälisten verkostojen puitteissa.
- Tuotteistetaan ja kehitetään vesitilannepalvelua, malleja ja arviointityökaluja kilpailukykyisiksi yhteistyössä alan yritysten kanssa.
- Vesistöihin ja vesivaroihin liittyvän tiedon kokoamista, jalostamista ja jakelua parannetaan ja samalla selvitetään mahdollisuudet myös alan liiketoiminnan edistämiseen.

2.4. Palvelut aluehallinnolle ja ministeriöille

- Tuotetaan asiantuntijapalveluja ja järjestämällä yhteisiä koulutus- ja neuvottelupäiviä.
- Tuetaan ELY-keskuksia ja tulvaryhmiä tulvariskien hallinnan suunnittelussa.
- Vastataan tietojärjestelmien ylläpidosta ja parannetaan niiden käytettävyyttä.
- Huolehditaan vesiasioiden kansallisesta ja kansainvälisestä raportoinnista.
- Toteutetaan hydrologista seuranta ja vastataan hydrologisesta tietopalvelusta.
- Vastataan hydrologisten tietokantojen ylläpidosta, laskentaohjelmien kehityksestä, tiedon keruun sovelluksista, mittalaitteiden esivalinnasta ja käyttäjien ohjeistuksesta.
- Vastataan Vesistöennustejärjestelmän ylläpidosta, vesistöennusteista, ajankohtaisen vesitilannepalvelun sisällöstä, tulva- ja lumikuormavaroituksista sekä LUOVA-järjestelmän tulvatilannekuvasta ja Tulvakeskuksesta yhteistyössä ELY-keskusten ja Ilmatieteen laitoksen kanssa.
- Huolehditaan vesistöalueiden hoitoon sekä rakennettuihin ja säännöstelyihin vesistöihin liittyvistä asiantuntijatehtävistä ja tuotetaan ELY-keskuksille säännöstelyjen ja juoksutusten toimeenpanon asiantuntijapalveluja.
- Osallistutaan Suomalais-venäläisen rajavesistökomission toimintaan.

- Yhdessä IL:n ja muiden LYNET laitosten kanssa ylläpidetään ja kehitetään Ilmasto-opas.fi sivustoa, jonka kautta tarjotaan ajankohtaista tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja sopeutumisesta.

3. Vuoden 2014 tavoitteet

3.1. Talousarvion tulostavoitteet

- Tuetaan vakuutus pohjaisen tulvavahinkojen korvausjärjestelmän toimeenpanoa.
- Käynnistetään Tulvakeskus Ilmatieteen laitoksen kanssa.
- Parannetaan tietoja vesivaroista ja niiden käytöstä ottamalla koekäyttöön yhteiskäyttöinen vesihuollon tietohuoltopalvelu sekä laatimalla ehdotukset vesitilinpidosta ja ympäristövirtaamista.
- Hyödynnetään uuden tekniikan, innovatiivisten julkisten hankintojen ja kansalaishavainnoinnin käyttöä veden laadun ja määrän seurannassa.
- Tuetaan ilmastonmuutoksen kansallisen sopeutumisstrategian toimeenpanoa.
- Edistetään suomalaiseseen vesiosaamiseen perustuvaa kansainvälistä yhteistyötä ja vientiä Suomen vesifoorumin kanssa.
- Asiakastytyväisyys SYKE:n toimintaan on hyvällä tasolla.

3.2. Toiminnalliset tavoitteet

- Tuetaan ELY-keskuksia tulvariskien hallinnan suunnittelussa sekä vesienhoidon, merenhoidon ja tulvariskien hallinnan suunnitelmien yhteistä kuulemistä ja viestintää. Sovelletaan monitavoitearviointia tulvariskien hallinnan suunnittelussa yhteistyössä ELY-keskusten kanssa. Laaditaan hyvät käytännöt opas vaihtoehtojen muodostamisen, vertailun ja tulosten esittämisen tueksi. Raportoidaan tulvakartat.
- Luodaan mahdollisuudet tulvariskien hallintasuunnitelmien ja vakuutuksista (tulvaturva) korvattavien tulvavahinkojen tietojen tallentamiselle tulvatietojärjestelmään.
- Kehitetään vesistömallijärjestelmän verkkopalvelun ennustekuvien selkeyttä, laaditaan reaaliaikainen tulvatilannekuvatute ja otetaan käyttöön tunti-laskenta pienten vesistöjen ennustelaskennassa.
- Suunnitellaan ja toteutetaan kyselytutkimuksia tarpeellisilla tulvariskialueilla asukkaiden asenteista, näkemyksistä ja suhtautumisesta tulvariskien hallinnan vaihtoehtoja kohtaan yhdessä ELY-keskusten kanssa.
- Tehdään esiselvitys vesistösäännöstelijöiden päätöksentekotavasta, riskiasenteista ja päätöstukimenetelmien hyödyntämisestä yhteistyössä säännöstelyverkoston kanssa.
- Kehitetään vesistö-kunnostuksen menetelmiä ja vaikutusten seuranta osana kansallista ja eurooppalaista verkostoa. Kehitetään tulva-alueiden palauttamista, purovesien kunnostustoimenpiteitä ja luonnontilaisen uoman kriteereitä eri hankkeissa. Seurataan kunnostuksen vaikuttavuutta eräissä joki- ja purokohteissa.
- Selvitetään toteutetuissa ohitusuomissa, uusissa koekohteissa ja lisäksi luonnonpuroissa vaelluskalojen luonnonlisääntymistä tukevien poikastuotantoalueiden toimivuutta rakennettujen vesistöjen kompensatiohabitaatteina yhteistyössä RKTL:n kanssa.
- Kehitetään ja arvioidaan yhteistyössä maanmittauslaitoksen ja ELY-keskusten kanssa vaihtoehtoja, miten vesialueiden hallinnointia kehittämällä voidaan edistää samalla sekä kalavesien, kalakantojen että vesien hoidon ja käytön tavoitteita.
- Edistetään talousveden turvallisuussuunnittelun kehittämistä sekä kehitetään vesihuollon riskien arviointia erityisesti pohjavesivarojen käyttöön ja suojeluun liittyen.

- Kehitetään haja-asutuksen kestävästä vesihuollon tutkimushankkeesta laadittua karttatarkastelutyökalua siten, että se on yleisesti kuntien ja vesihuoltolaitosten käytettävissä. Lasketaan verkostoihin liittyneet asukkaat kunnittain.
- Tuetaan aluehallinnon laatutyön ja ympäristörakentamisen hankintojen kehittämistä.
- Järjestetään yhteistyössä RKTL:n kanssa rakennettuja vesiä koskeva seminaari eurooppalaisille toimijoille.
- T&K –toiminnan tuloksista kerrotaan ammatillisissa lehdissä, julkaisuissa ja laaditaan artikkeleita tieteellisiin sarjoihin. Lisäksi toimitetaan verkossa ”Vesikirje” neljä kertaa vuodessa.
- Vastataan omalta osalta vieraslajiportaalin tietosisällön päivittämisestä.

4. Vesitaloustehtävien henkilöstö

Vuonna 2011 tehdyn vesitaloustehtäviin suunnattujen voimavarojen käyttösuunnitelma on vuoden 2013 loppuun mennessä pääosin toteutettu.

Vuosina 2014-2017 SYKEN toimintamenomomenttiin kohdistuu yhteensä n. 4 M€ vähennys, joka koostuu tutkimuslaitosten rahoitusuudistuksesta, vielä jäljellä olevasta tuottavuusohjelmasta sekä eräistä muista jo sovitusta säästöpäätöksistä. Säästöjen vaikutuksista SYKEN T&K –toimintaan ja palvelutehtäviin neuvotellaan ja päätetään alkuvuodesta 2014.

Alkuvuodesta 2014 tehdään vesitaloustehtävien voimavaroista vuoteen 2017 ulottuva voimavarasuunnitelma. Momentilta 35.01.04 arvioidaan käytettäväksi näihin tehtäviin 25 htv ja momentilta 30.50.20 arviolta 16 htv.

5. Seuranta ja raportointi

Tiivis väliraportti tulostavoitteiden saavuttamisesta tehdään 30.6.2014 mennessä. Suomen ympäristökeskuksen toimintakertomus ja tilinpäätös toimitetaan maaliskuussa 2015. Mikäli merkittäviä poikkeamia tulostavoitteista tulee tietoon raportointien välillä, niistä neuvotellaan erikseen maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

Helsingissä 28. lokakuuta 2013

Juha Ojala
Osastopäällikkö
Maa- ja metsätalousministeriö

Lea Kauppi
Pääjohtaja
Suomen ympäristökeskus